

ПЕРЕДМОВА

СУЧАСНА МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стан освіти в сучасному світі досить складний і суперечливий. З одного боку, на початку XXI ст. освіта стала однією із найважливіших сфер людської діяльності, соціальних і науково-технологічних трансформацій; з другого – розширення сфери освіти та зміна її статусу породжує необхідність її постійного оновлення і реагування на економічні та соціокультурні зміни у суспільстві. Якщо ж урахувати зростання тенденції глобалізації, то стає очевидним, що лише країна, яка забезпечить адекватний вимогам часу розвиток освіти та науки, може сподіватися на гідне місце у світовому співтоваристві.

Роль вищої освіти на сучасному етапі зумовлена не лише потребами українського суспільства, але й нагальною необхідністю подолання загрози відставання країни від світових тенденцій економічного й суспільного розвитку.

На початку XXI ст. склалися нові тенденції зміни ціннісних пріоритетів, що визначають суспільний розвиток.

Людство зробило перехід від індустріального суспільства з яскраво вираженим технократизмом мислення до постіндустріального, інформативного, що передбачає переоцінку інтелекту та кваліфікації людини.

Унікальність цих процесів у сучасній Україні спричинена формуванням на її теренах нової системи суспільних відносин, пов'язаних зі зміною соціополітичних та економічних парадигм. Крім того інтеграція у світову економіку потребує від України підвищеної відповідальності для становлення ефективної економічної моделі.

Масштаби і темпи цих перетворень спонукають суспільство дедалі більше ґрунтуватися на знаннях, які підтверджені вагомою теоретико-інноваційною й виробничо-практичною базами.

У цьому зв'язку нагальною проблемою освіти виступає модернізація управління вищими навчальними закладами (ВНЗ), основним завданням якої є забезпечення сучасної якості освіти на засадах збереження її фундаментальності та одночасної

відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави не завжди відповідають галузевим інтересам самої системи освіти, а тому визначений напрям модернізації і розвитку освіти взагалі, та управління освітою зокрема, не може обмежуватися ознаками освітнього відомства. Активними суб'єктами освітньої політики повинні стати галузеві міністерства, органи місцевого самоврядування, науково-дослідні інститути, професійно-педагогічна спільнота.

Сьогодні особливу актуальність набуває пошук нових шляхів і засобів, здатних надати системі вищої освіти якісно нового рівня, який відповідав би реаліям сучасного розвитку економіки та соціокультурним цінностям. До того ж, інтеграція до європейського й світового освітнього простору, запровадження інноваційних технологій навчання стають важливими завданнями в модернізації вітчизняної освіти. Національна стратегія розвитку освіти визначає основні напрями і шляхи реалізації ідей та положень Національної доктрини розвитку освіти, проведення реформування освіти впродовж 10 років у нових соціально-економічних умовах.

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації її змісту й організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління [1, с. 7].

Національна стратегія розвитку освіти покликана не лише доповнити наявну систему заходів із модернізації освіти, але й надати їй новий імпульс, стимулювати інноваційні підходи у сфері освіти. Вища школа у цьому процесі посідає особливе місце.

Останнє десятиліття поставило перед вищою школою фундаментальні питання: про підвищення її ролі у процесах стійкого інноваційного розвитку країни, підвищення її конкурентоспроможності у системі міжнародного розподілу праці; про відповідність змісту освіти й її структури сучасності;

новим громадянським цінностям; про реальне місце вітчизняної вищої школи у міжнародному освітньому просторі тощо.

Базова основа переходу вищої освіти до режиму інноваційного функціонування знайшла своє відображення у низці нормативно-правових документів: у Законах України: «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.2002 р. №40-IV), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 08.09.2011 р. №3715-VI), у Постанові Кабінету Міністрів України від 15.06.2000 №979 «Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи».

Ми запропонували стратегічні пріоритети розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України на рисунку 1.3.

Рис.1.3. Стратегічні пріоритети розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України

Отже, стратегічними пріоритетами розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України є такі:

- забезпечення інноваційної спрямованості системи освіти через: перетворення рівня комп'ютеризації ВНЗ; активізацію науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ та збільшення обсягу її бюджетного фінансування; утворення інноваційних структур у системі освіти; реформування системи вищої освіти з урахуванням вимог європейських стандартів і збереження культурних та інтелектуальних національних традицій;

- підвищення результативності вітчизняного сектора наукових досліджень і розробок із метою посилення його ролі у забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки внаслідок: інтеграції університетського сектора наукових досліджень і розробок до світової інноваційної системи, сприяння розвитку міжнародного партнерства у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності; збільшення частки наукових та науково-технічних досліджень у ВНЗ, спрямованих на створення нових видів інноваційної продукції; урахування кон'юнктури світового ринку під час визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності;

- забезпечення розширеного відтворення знань на підставі інтеграції діяльності ВНЗ, академічних та галузевих наукових установ шляхом: підвищення рівня фондоозброєності державного сектора наукових досліджень і розробок; концентрації ресурсів у пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, а також створення умов для організації високотехнологічного виробництва в Україні; посилення взаємодії освіти та науки, створення університетів дослідного типу на базі провідних ВНЗ; стимулювання процесу підвищення кваліфікації, розвиток системи дистанційного навчання.

Широкий спектр завдань модернізації вищої школи орієнтує її на інноваційну діяльність, пов'язану з вивченням потреб ринку праці, із плануванням, організацією наукового й освітнього процесів, моніторингу основних показників, підготовкою фахівців, здатних здійснювати інноваційну діяльність і формувати інноваційне середовище. Крім того, ця діяльність пов'язана з випуском науково-технічної продукції, розробленням технологій, що мають наукову новизну й задовольняють потреби особистості, ринку праці.

Нині проводиться активна робота з формування національної інноваційної системи освіти України, адже вища школа має великі можливості щодо вагомого внеску в дослідження й формування національної інноваційної системи, пошук шляхів підвищення рівня інноваційних здібностей нашого суспільства, формування інноваційної культури, інноваційного мислення й інноваційного менталітету, розвитку багаторівневої системи підготовки кадрів для інноваційної економіки, створення й розвиток об'єктів інфраструктури, мережі організацій щодо надання консалтингових послуг у галузі інноваційної діяльності,

сприяння формуванню інноваційного шляху розвитку вітчизняної економіки.

Однією із форм організації й ведення інноваційної діяльності виступає модель навчально-науково-інноваційних комплексів.

Н.В. Казакова дає таке визначення навчально-науково-інноваційному комплексу: «вищий навчальний заклад всіх форм власності, незалежно від галузевого призначення, що забезпечує єдність освітнього процесу, науково-дослідної, науково-технічної та інноваційної діяльності на всіх стадіях та етапах підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів, діяльність якого спрямована на соціально-економічний і духовний розвиток суспільства, країни, регіону та окремої особистості» [2, с. 131].

Навчально-науково-інноваційний комплекс – інноваційний університет, у якому накопичений інтелектуальний потенціал ефективно реалізують у науковій та освітній сферах. До того ж інтелектуальний потенціал – це сукупність кадрового, матеріально-технічного (ресурсного) потенціалу й потенціалу, що є у нових наукових результатах. У цьому випадку університет перебуває у безперервній взаємодії із зовнішнім середовищем – обмінюється інформацією, вивчає потреби, одержує фінансування, накопичує досвід, постачає продукцію, надає послуги. Ця взаємодія має проходити більш активно, інтенсивно, ефективно для збереження й закріплення позицій вищого навчального закладу у зовнішньому середовищі. Усе вищезазначене має відбуватися через трансформацію в інноваційний університет.

Так, на базі Миколаївського НАУ створено Навчально-науково-практичний центр з метою забезпечення практичного навчання студентів, слухачів університету, проведення аспірантами та вченими наукових досліджень, здійснення науково-виробничої діяльності, яка технологічно пов'язана з процесом підготовки спеціалістів сільського господарства та інших галузей агропромислового комплексу України.

Інноваційні принципи управління науковою й інноваційною діяльністю передбачають реалізацію повного інноваційного циклу від одержання нових знань до їх комерційної реалізації на профільних ринках. Нові знання, здобуті у результаті виконання фундаментальних та пошукових досліджень, мають реалізовуватися у науковій та освітній сферах діяльності вищого

навального закладу. Від того наскільки ефективно використовують одержані нові знання і накопичений вищим навчальним закладом інтелектуальний потенціал у навчальній і науково-освітній та інноваційній діяльності, залежить стійкий розвиток вищої професійної освіти, що може бути системно реалізовано, якщо успішно розвивається більша частина університетів.

Індикаторами успішного розвитку вищого навчального закладу є його конкурентоспроможність на ринку професійної праці, наукомісткої продукції й освітніх послуг, якість освіти й здатність виконувати державне замовлення для підготовки спеціалістів. Для забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ необхідно доводити результати наукової та освітньої діяльності до кінцевого продукту, що потребує профільний ринок. Це потребує створення в системі вищої професійної освіти ефективно діючої системи управління науковою й інноваційною діяльністю.

У більшості країн університети є ключовим елементом розвитку інноваційної системи. Починаючи з 80-х рр. ХХ ст., простежено ріст коопераційних зв'язків між вузівським й промисловим секторами економіки, що можна пояснити значним підвищенням на етапі становлення суспільства, заснованого на знаннях, ролі фундаментальної науки. Глибоке наукове вивчення природи використаних процесів стає умовою для удосконалення або швидкої заміни технологій. Таким чином, фундаментальні дослідження дають змогу бачити варіанти інновацій та орієнтирів для їхньої оцінки, відкривають нові сфери застосування інновацій. Як результат, початковий етап інноваційного процесу перемістився від прикладних досліджень до фундаментальних, результати яких набули конкретної практичної цінності, що стало імпульсом налагодження коопераційних зв'язків між університетським і промисловим секторами економіки.

Функція прикладних досліджень і сьогодні активно реалізують університети, і її масштаби в епоху становлення суспільства, заснованого на знаннях, будуть підвищуватися як необхідність адаптації нових відкриттів до реального життя.

Таким чином, у сучасному суспільстві у межах вищої школи, окрім наукових досліджень, об'єдналися практично всі функції щодо створення нових продуктів – одержання нового знання, перетворення його у технічну розробку, або технологію

та впровадження у реальне виробництво, а також підготовка спеціалістів для виконання вищезазначених функцій. Відповідно, університети сьогодні є реальними суб'єктами інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність вищих навчальних закладів дозволяє забезпечувати цивілізовану комерціалізацію знань і технологій та створювати в зоні впливу вищих навчальних закладів і в регіоні необхідне середовище для розвитку наукомістких виробництв.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. – К., 2012. – 37 с.
2. Казакова Н. В. Университеты и экономика, основанная на знаниях / Н. В. Казакова. – Саратов : Саратов. гос. техн.. ун-т, 2002.

Завідувач кафедри українознавства Наталія Шарата